

Viðtakandi	Umhverfis- og samgöngunefnd	Dagsetning	1. mars 2024
Sendandi	Háskóla-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytið	Málsnúmer	HVIN23100117
		Tilgangur	Til upplýsingar

Umsögn vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum um fjarskipti o.fl. - 205. mál á 154. þingi - fjarskipti o.fl.

Vísað er til umsagnar ISNIC dags. 30. janúar 2024 til umhverfis- og samgöngunefndar sem viðbrögð við minnisblaði og tillögum Háskóla-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytisins um frumvarp til laga um breytingu á fjarskiptalögum, lögum um landshöfuðlén o.fl. Í upphafi umsagnarinnar vísar ISNIC til þess að ráðuneytið leggi til að gerðar verði tvær viðamiklar efnisbreytingar á kafla frumvarpsins um lög um íslensk landshöfuðlén. Önnur varði það sem kallað sé „skráning raunverulegs stjórnanda“ léns, en hin varði ýmsar kröfur til heitis léns, svo sem að það skuli samrýmast alþjóðlegum skuldbindingum Íslands, ekki tengjast refsiverðri háttsemi o.fl. ISNIC geldur varhug við tillögunum og gerir nánar grein fyrir því í umsögninni. ISNIC hvetur umhverfis- og samgöngunefnd Alþingis til þess að stíga varlega til jarðar þegar kemur að lagasetningu um jafntæknilegt og afmarkað svið internetsins og lénaskráningar eru og bendir á að löggjöf um íslensk landshöfuðlén varði starfsemi einungis eins fyrirtækis og er því afar sértæk. Árangur gegn netglæpum, sem er alþjóðlegt vandamál, næst ekki með séríslenskum lausnum. Tillögurnar muni torvela rekstur lénaskráninga undir íslenska landshöfuðléninu, valda óvissu hjá notendum og séu afar ólíklegar til að ná þeim markmiðum sem stefnt sé að.

Í umsögn sinni fjallar ISNIC síðan annars vegar um ákvæði frumvarpsins sem varða skráningu raunverulegs stjórnanda léns og hins vegar um sérstakar kröfur til heitis léns. Um umfjöllun ISNIC varðandi þessi tvö atriði vísast til efnis umsagnarinnar sem ekki verða tíunduð hér en þeim svarað í minnisblaði þessu.

1. Ákvæði frumvarpsins um skráningu raunverulegs stjórnanda léns.

Lén eru að langmestu leyti skráð af lögaðilum í lögum tilgangi, hvort sem nota á lénið fyrir tölvupóst eða rekstur á vefsíðu. Skráningarupplýsingar léna voru áður fyrr aðgengilegar öllum þar sem hægt var að fletta upp netfangi, nafni og jafnvel símanúmeri eigenda léna og hægt að setja sig í samband við viðkomandi. Umræddar upplýsingar voru skráðar í þar til gerða gagnagrunna sem voru opnir öllum sem þar vildu fletta þeim upp. Fram til ársloka 2007 var krafa að vera með sérstök netföng fyrir öll virk lén sem voru undir „.is“ svo hægt væri að koma með ábendingar til rekstraraðila lénsins án þess að fletta þyrfti upp í gagnarunni skráningarstofunnar.

Sú krafa er ekki lengur til staðar. Við gildistöku persónuverndar reglugerðar Evrópusambandsins (e. General Data Protection Regulation - GDPR) í öllum aðildarríkjum sambandsins þann 25. maí 2018, voru rekstraraðilar fyrrnefndra gagnagrunna skráningaupplýsinga í flestum tilfella búnir að fjarlægja netföng úr niðurstöðum þegar leitað var í þeim. Síðan þá hefur jafnframt fæst í vöxt að aðilar sem kaupa lén geri það í gegnum milliliði sem er í sjálfvald sett að skrá hvaða netfang sem það kys að skrá, þegar það kaupir lén. Þetta flækir störf viðbragðsaðila eins og t.d. netöryggissveitarinnar CERT-IS og eykur hættu á að rekstraraðilum kerfa, berist ekki tímanlega vísendingar um ógnir eða veikleika, sem geta valdið þeim skaða.

Eitt af hlutverkum CERT-IS er að taka við tilkynningum frá samstarfsaðilum, ef þeir finna ummerki um innbrot í kerfi eða árásum frá kerfum sem tengjast Íslandi á einhvern hátt. CERT-IS þarf að koma þessum upplýsingum eins hratt og milliliðalaust til ábyrgðaraðila kerfanna á bakvið lénin, en ekki greiðanda þeirra. Þetta á við um þjónustu sem er lögleg en rekin á bakvið ákveðið lén, en verður fórnarlamb netöryggisbrests og svikasíðna eða spillikóðum, sem komið er fyrir innan þjónustunnar, án vitneskju rekstraraðila.

Í öðrum tilfellum getur þjónusta verið sett upp á bakvið lén, með hreinan ásetning um að stunda netglæpi eða birta ólöglegt efni. Í þeim tilfellum þurfa aðrir viðbragðsaðilar, eftir atvikum lögregluþyriföld eða Neytendastofa, að geta sett sig í samband við ábyrgðaraðila efnisins á bakvið lénin en ekki greiðanda lénsins.

Með því að krefjast þess að skráningaraðili tryggi að skráning léna nái til bæði réttthafa, en einnig tæknilegs tengiliðs og raunverulegs stjórnanda léna, er verið að tryggja nauðsynlega boðleið milli hvers þess aðila sem ber ábyrgð á öryggi íslensk almennings og fyrirtækja í netheiminum, til þeirra sem eru ábyrgir fyrir hverju því efni sem er hýst á bakvið landshöfuðlén Íslands „.is“

Breytingarnar styrkja einnig stöðu skráningarstofunnar gagnvart þeim aðilum sem vísvitandi skrá falskar eða ófullnægjandi upplýsingar um réttthafa, tæknilega tengiliði og raunverulegs stjórnanda léns. Skráningarstofa uppfærir notendaskilmála í takt við breytingar á lögum og hafa þá sterkari stöðu til að loka t.d. misjöfnum „.is“ lénum og segja upp viðskiptasamningi, ef réttthafi lénsins gefur upp rangar upplýsingar um raunverulegan stjórnanda (t.d. netfang sem að skilar villumeldingu um óþekktan móttakanda).

Þá er mikilvægt að hafa í huga að umrædd lagabreyting vinnur í haginn fyrir þá þróun sem á sér stað í regluverki Evrópusambandsins um netöryggi og mun koma til framkvæmda hér á landi í gegnum samninginn um evrópska efnahagssvæðið á næstu misserum. Í tengslum við þessar þróun er víða unnið að því að bæta skráningar með það að markmiði að tryggja örugga boðleið til raunverulegra stjórnanda. Bent skal á ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) er sá aðili sem útteilir landshöfuðlénum til skráningastofa og eru þeir að vinna að þessum markmiðum. Á heimasíðu ISNIC kemur fram að ICANN fari með hlutverk IANA (The Internet Assigned Numbers Authority) og sjái í þess nafni um stjórnun mikilvægra öryggis- og gæðamála sem snerti og tryggi gallalausan rekstur Internetsins. ICANN semji aðeins við aðila sem það telur treystandi til þess að reka rötur- og þjóðarlén eftir reglum IANA. Hlutverki IANA sé lýst þannig á ensku: "The Internet Assigned Numbers Authority is responsible for the global coordination of the DNS Root, IP addressing, and other Internet protocol resources."

Vegna augljós ávinnings til verndar almenningi og fyrirtækjum eru kröfur um sambærilega skráningu einnig að koma með tilkomu NIS2 netöryggistilskipunarinnar sem mun taka gildi meðal aðildarríkja Evrópusambandsins í október á þessu ári. Nú þegar er verið að vinna að því að fella tilskipunina inn í EES-samninginn sem Ísland þarf síðan að innleiða með lagasetningu, líklegast í síðasta lagi á árinu 2025. Samkvæmt 27. og 28. gr tilskipunarinnar munu skráningaraðilar þurfa að safna saman og varðveita nákvæman og fullbúinn gagnagrunn lénsheitaskráninga. Hann skal innihalda þær upplýsingar sem nauðsynlegar eru til þess að hægt sé að bera kennsl á og hafa samband við tengilið ábyrgðaraðila lénsheitanna hjá skráningarstofu höfuðléna og þær upplýsingar skulu að lágmarki innihalda:

1. Lénsheitið
2. Skráningardag
3. Nafn réttthafa lénsheitsins þ.e. email og símanúmer
4. Tölvupóstfang og símanúmer þess aðila sem „stýrir/stjórnar“ (e. administrating the domain) ef að þeir eru aðrir en réttthafi

Eins er gerð krafa um að gagnagrunnurinn sé opin almenningi en þó skuli einungis birta þær upplýsingar sem ekki séu persónugreinanlegar.

Í þessu ljósi eru ákvæði frumvarpsins um þessi atriði í samræmi við þróun netöryggislöggjafar í Evrópu sem Ísland verður skuldbundið til að taka upp eftir innleiðinguna í EES-samninginn og ákvæðin styrkja stöðu skráningaraðila gagnvart vafasömum rétthöfum léna og með því verður landshöfuðlénið „.is“ áfram talið öruggt.

2. Ákvæði frumvarpsins um sérstakar kröfur til heitis léns.

Í fyrra minnisblaði ráðuneytisins til umhverfis- og samgöngunefndar, dags. 8. desember 2023, fylgdi tillaga að frekari breytingum á frumvarpinu, í kjölfar umsagnar Fjarskiptastofu um nauðsyn þess að ákvæði vanti í gildandi lög sem veiti heimildir til að neita skráningu léna sem augljóslega er ætlað að nota í þeim tilgangi að villa á sér heimildir, oftast í þeim tilgangi að framkvæma svik eða aðra refsiverða háttsemi án tillits til þess hver verður fyrir henni. Tækfærin til að gera það með óheftum hætti geti haft mjög alvarlegar afleiðingar fyrir alla þá sem nota netið, tölvupósta og jafnframt sms tæknina í gegnum símann.

Í tilefni af umsögn ISNIC um umrædda breytingartillögu á frumvarpinu þess efnis að starfsmönnum ISNIC sé með ákvæðinu ætlað að vakta nýskráningar léna allan sólarhringinn, alla daga ársins og loki þegar í stað lénum sem þeir telja hugsanlegt að verði notuð í annarlegum tilgangi, og að slíkt sé óframkvæmanlegt, áréttar ráðuneytið að breytingartillagan felur í sér skyldu skráningarstofu til að setja sér reglur. Þær skulu þannig úr garði gerðar að heiti léns sé í samræmi við alþjóðlegar skuldbindingar Íslands og ekki vera til þess fallið að skaða orðspor landsins. Jafnframt skuli koma fram að ekki sé heimilt að heiti léns tengist refsiverðri starfsemi eða brjóti gegn gildandi lögum, m.a. með því að reynt sé að villa um eða líkja eftir öðru léni, hvort sem það er í notkun hjá opinberum stofnunum, lögaðilum eða einstaklingum. Að mati ráðuneytisins á það ekki við rök að styðjast að með breytingartillögunni sé verið að gera kröfur á starfsmenn skráningarstofu líkt og áður er lýst. Ákvæðinu er fyrst og fremst ætlað að tryggja að skráningarstofa setji sér reglur sem viðskiptavinum fyrirtækisins eru þá bundnir af. Á grundvelli þeirra hafi hún heimild til að neita skráningu viðkomandi léns að uppfylltum skilyrðum ákvæðisins. Að sjálfsögðu byggði slík neitun ávallt á mati skráningarstofunnar með tilliti til þess sem fram kemur í ákvæðinu. Slíkt er óhjákvæmilegt hvort sem í hlut á einkaaðili eða að matið væri á hendi opinbers stjórnvalds. Ef ISNIC teldi það nauðsynlegt, til að hafa vaðið fyrir neðan sig gagnvart lagaskyldu sinni í þessu efni, væri möguleiki að breyta ákvæðinu enn frekar og þá á þann hátt að ISNIC gæti leitað álits Fjarskiptastofu við slíkt mat. Hafa verður í huga að ISNIC hefur einokunaraðstöðu hér á landi til skráningar á léninu .is og þeirri stöðu fylgja bæði réttindi en líka ríkar skyldur. Það mætti nefna ýmis dæmi um svikastarfsemi sem ætti hér undir, svo sem aðilar sem reyna að líkja lénaheitum sínum við lénaheiti ríkislögreglustjóra, saksóknarembætta, sýslumanna, stjórnarráðsins, Fjarskiptastofu og þannig mætti áfram telja, í flestum tilvikum til að villa á sér heimildir í sviksamlegum tilgangi. Að mati ráðuneytisins er nauðsynlegt að reyna að koma í veg fyrir að slíkt með þeim hætti sem breytingartillagan kveður á um.